

הישיבה המאתיים-שלוש של הכנסת השלישית

יום רביעי, ח' טבת תשי"ז (12 דצמבר 1956)
ירושלים, בנין הכנסת, שעה 12.08

המאורע בכפרי המשולש הודעת ראש הממשלה

לתושבי הכפרים ונציגיהם הזועזועות והזועזעות הממשלה על המקרה המחריד.

לפי מסקנת הוועדה שהוגשה כעבור ימים אחדים, שולמו לנפגעים פיצויים בסכום של 1000 עד 5000 ל"י. ברור שאין ככוח שום סכום של כסף לפצות על אבדן חיי אנשים.

לא אחטא בחטא בזיון בית-המשפט ולא אחווה דעה על אשמת החשודים שהועמדו לדין, אבל אני רואה כחובה להביע בשם הממשלה, בשם מפקדת המשטרה ובשמי אני, חרדתי העמוקה לאפשרות מעשה זועה כזה הפוגע ביסודות הקדושים ביותר של המוסר האנושי השאוב מתורת ישראל.

העם היהודי וכל טובי האנושות התפארו תמיד — וכי צדק — בהוקרת חיי האדם. "לא תרצח" הוא הצו העליון שנמסר לנו מהר סיני, ואין עם בעולם שמחשיב יותר מהעם היהודי יקר חיי האדם, פירוש הדבר חיי כל אדם, בלי הבדל מין, גזע, דת ולאום, או למדנו כי אדם נברא בצלם אלוהים, ואין איש יודע מה היה צבע עורו של האדם הראשון, שלא היה שייך לשום אומה מיוחדת, אלא היה רק אדם, ולמען לא להשאיר כל ספק בלב מישהו שאין להבדיל בין אדם לאדם, נאמר בתורתנו: "וכי יגור אתך גר בארצכם לא תנוגו אותו. כאזרח מכם יהיה לכם הגר הגר אתכם ואהבת לו כמוזר". לא רק חוקה אחת לגר ולאזרח, אלא יש להתייחס לגר הגר בתוכנו כאהבה. אין ערביי ישראל גרים, אלא אזרחים שוויוזכויות מעיקרם, אבל בנוגע לחיי אדם אין הבדל כל שהוא בסטטוס האזרחי של האדם, חיי כל אדם הם קדושים.

שני עקרונות קדושים אלה נפגעו באופן מזועזע במקרה מחריד זה — ואני בטוח שהכנסת כולה הצטרף להרגשה שניסיתי להביע בדברי אלה, ולא ייעשה עוד כן בישראל. האשמים במשפט ודאי יבואו על עונשם, ואני מציין בסיפוק, כי ראשי הכפרים הנפגעים ומשפחותיהם העריכו עמדת הממשלה, חרדתה ופעולתה התכופה בענין זה, אני רוצה גם לציין שבמיזם המערכה נשמר השקט בכל קצות הארץ, בין בתוך הישוב הקבוע ובין בתוך הישוב הנודד, כלומר, בקרב שבטי הבדווים.

היו"ר י. שפרינצק :

בקשר עם המאורע המזועזע, עליו באה הודעת ראש הממשלה, הנני מביע בשם הכנסת כולה השתתפות בצער המשפחות השכולות, ואני מבקש מאת חברי הכנסת לכבד את זכר החללים בקימה.

(חברי הכנסת קמים לזכר החללים)

היו"ר י. שפרינצק :

הישיבה הבאה — ביום שני בשעה 16.00. הישיבה נעולה.

היו"ר י. שפרינצק :

אני מתכבד לפתוח את הישיבה המאתיים-שלוש של הכנסת.

רשות-הדיבור לראש-הממשלה.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, עלי למסור לכנסת על מאורע-זועה מחריד שקרה בתוכנו ואשר עיקרו כבר פורסם עלידי הממשלה מיד לאחר המעשה, ואחר-כך ביתר פרטות, כשנתקבל הדין-החשבון של ועדת החקירה שנתמנה לשם כך מיד לאחר המאורע.

ביום 29 באוקטובר 1956, כשהתגברה פעולת הפיזיון והתחיל מבצע סיני, הוכרו עוצר בכמה כפרים על הגבול המזרחי, לשם שמירת חיי הכפריים. ביצוע העוצר ושמירתו הוטל על גדוד של משמר הגבול, ותושבי הכפרים שמרו על העוצר שקבע בין השעות 17.00 בערב עד 06.00 בבוקר. תושבי הכפרים בכללם ציינו להוראת העוצר, בכפרים אחדים שבו כמה תושבים לביתם לתומם לאחר שעות העוצר ונהרגו עלידי כמה מאנשי משמר הגבול. בין הקרבנות היו גברים, נשים וילדים.

מיד כשנודע לי על המאורע המחריד הזה, ביום ה' 1 בנובמבר, מיניתי ועדת חקירה בראשותו של השופט המחוזי בנימין זוהר לברר: א) נסיבות המאורעות בכפרים ביום 29 באוקטובר; ב) מידת אחריותם של אנשי משמר הגבול — קצינים, סמלים וטוראים — ואם יש להעמידם לדין; ג) הפיצויים שהממשלה חייבת לשלם למשפחות עקב התנהגותם של משרתי משמר הגבול.

הוועדה שהיתה מורכבת מהיושב-ראש, השופט המחוזי זוהר, ראש עיריית חיפה אבא חושי והעורך-דין אהרן חוטר, ישי, שמעה עדויות מנציגים מוסמכים של כל אחד מהכפרים שסבלו מהתקריות, ממשטרת הגבול ומבאיי-כוח הצבא.

הוועדה ציינה לשבח את שלטונת הצבא שהמציאו לה מיד ללא כל דחייה כל החומר שביקשו למטרת חקירתה. הוועדה גם מדגישה שהצבא נקט מיד לאחר התקריות צעדים יעילים לוודא עובדות היסוד הנוגעות לענין, וזה עור לא מעט למועד להעמיד העובדות על אמיתותן, "בעודן טריות", כפי שהוועדה כותבת.

ב' 6 בנובמבר הגישה לי הוועדה הדין-החשבון שלה, ובאותו יום מסרתי לעתונות הודעה רשמית על המאורע המחריד. לפי מסקנות הוועדה הועמדו למשפט מפקד הגדוד של משמר הגבול וכמה מפקדיו אשר ביצעו פקודה לא חוקית. הדין-החשבון נמסר, כמוכן, מיד לממשלה והוחלט לשלם מיד כמפרעה לכל משפחה שסבלה סכום של 1000 ל"י, הוטל על ועדת השופט זוהר לקבוע במהירות האפשרית סכום הפיצויים המגיעים לכל משפחה של הנפגעים.

שר המשטרה ביקר מיד לאחר המאורע בכפרים והביע

נספחות

א. סדר-היום לישיבות ר"א — ר"ג

- א. שאלות. חוק הגימלאות לנפגעי ספר, תשי"ז—1956 (קריאה שניה וקריאה שלישית).
- ב. חוק הנפט (תיקון), תשי"ז—1956 (קריאה ראשונה).
- ג. חוק הארכת חוקף של תקנות-שעת-חירום (אזורי כ"ח חוק), תשי"ז—1956 (קריאה ראשונה).
- ד. חוק לתיקון דיני העונשין (עובדי הציבור), תשי"ז—1956 (קריאה ראשונה).
- ה. תשובת שר הבריאות על הדיון בסקירתו על בעיות הבריאות בארץ ופעולות משרד הבריאות.
- ו. חוק גימלאות לשרים, תשי"ז—1956 (קריאה ראשונה).
- ז. חוק לתיקון פקודת העיריות, 1934 (ועדות שומה וע"ררים), תשי"ז—1956 (קריאה ראשונה).
- ט. חוק המכס, הבלו ומס הקניה (ביטול פטור מיוחד), תשי"ז—1956 (קריאה ראשונה).
- י. חוק המועצה להשכלה גבוהה ולמחקר, תשט"ו—1955 (קריאה ראשונה).
- יא. בחירת שני חברי כנסת לוועדה למינוי שופטים.
- יב. חוק הביטוח הלאומי (תיקון), תשי"ז—1956 (קריאה ראשונה).
- יג. סקירת שר הדואר על פעולות משרד הדואר.
- יד. סקירת שר החקלאות על היצוא החקלאי.
- טו. חוק המכס, הבלו ומס הקניה (ביטול פטור מיוחד), תשי"ז—1956 (קריאה ראשונה).
- טז. חוק המועצה להשכלה גבוהה ולמחקר, תשט"ו—1955 (קריאה ראשונה).
- יז. חוק המעביטים, תשט"ו—1955 (קריאה ראשונה).

ב. הצעת חוק הגימלאות לנפגעי ספר, תשי"ז — 1956

1. הגדרות
בחוק זה —
- „ספר“ — כל מקום בתחומו של אזור ששר הבטחון קבעו, בין מראש ובין בדיועבד, כאזור ספר במפה המופקדת במוסד לביטוח לאומי (להלן — המוסד) שהוקם על-פי סעיף 2 לחוק הביטוח הלאומי, תשי"ד—1953⁽¹⁾ (להלן — חוק הביטוח הלאומי);
- „פגיעת ספר“ —
- (1) פגיעה בפעולות איבה שברצונו אחרי יום 24 בפברואר 1949 בספר או מעבר לגבול המדינה עליידי כוחות צבאיים או צבאיים למחצה או כוחות בלתי-סדירים של מדינה שכנה, או עליידי מסתנן כמשמעותו בחוק למניעת הסתננות (עבירות ושיפוט), תשי"ד — 1954⁽²⁾;
- (2) פגיעה תוך פעולה כאמור בפסקה (1) או בנסיגות שהיה בהן מקום לחשש סביר כי תבוצע פעולה כאמור, אף אם הפגיעה היא מידי תושב ישראל ובשגגה;
- „נפגע-ספר“ — מי שמקום מגוריו בספר, או שהוא מועבד או מועסק בספר; או שהוא נמצא בספר-לרגל תפקיד שהוא ממלא מטעם רשות ממשלתית, מוסד לאומי או רשות מקומית או על דעתם ונפגע פגיעת ספר, לרבות הוריו של מי שמקום מגוריו בספר ונפגעו פגיעת ספר בבקרים אותו; „אשתו“ — לרבות הידועה בציבור כאשתו והיא גרה עמו.
2. גימלאות בעין
נפגע-ספר זכאי לריפוי, להחלמה, לשיקום רטואי ול-
3. שיקום מקצועי, הכל כאמור בסעיפים 18 ו-19 לחוק הביטוח הלאומי ובתקנות והוראות לפיהם.
3. דמי פגיעה
(א) נפגע-ספר שעקב פגיעתו אינו מסוגל לעבודתו או להתעסקות במשלח-ידו ואף לא לעבודה או להתעסקות מת-איכה אחרת, זכאי לדמי פגיעה לפי התוספת הרביעית לחוק הביטוח הלאומי והתקנות לפיו כאילו היה עובד מבוטח לפי חלק ב' לחוק האמור וכאילו היתה פגיעת הספר פגיעה בעבודה.
- (ב) בקביעת דמי הפגיעה לנפגע שאינו עובד והוא בן שמונה-עשרה ומעלה ומבוטח לפי חלק א' לחוק הביטוח הלאומי מי שלא לפי בקשתו בלבד, יראו כשכרו את הסכום ששימש יסוד לחישוב דמי הביטוח שעליו לשלם לפי חוק הביטוח הלאומי בעד שנים-עשר החדשים שקדמו לפגיעה או בעד כל תקופה אחרת שתיקבע בתקנות.
4. קצבה או מענק לנכה
נסתיימה תקופת דמי הפגיעה לפי סעיף 3, והנפגע נמצא כתוצאה מפגיעת הספר נכה כמשמעותו בסעיף 21 (ב) לחוק הביטוח הלאומי, זכאי הוא לקצבה או למענק לפי התוספת החמישית לחוק הביטוח הלאומי והתקנות לפיו כאילו היה עובד ששכר עבודתו הרגיל הוא 6 ל"י ליום או כל סכום אחר שייקבע בתקנות עליידי שר העבודה, באישור ועדת העבודה של הכנסת, בשם לב לתנודות בשכר העבודה; אולם לא יינתנו קצבה ומענק בעד פרק הזמן שלפני הגיע הנפגע לגיל 14, ואלו לגבי פרק הזמן שבין גיל 14 ובין גיל 18 יראו את הנפגע כעובד ששכר עבודתו 3 לירות או מחצית הסכום שנקבע בתקנות כאמור.

(1) ס"ח 137, תשי"ד, עמ' 6.

(2) ס"ח 161, תשי"ד, עמ' 160.

5. בדיקות רפואיות, הודעות ביקורת סעיף 24 לחוק הביטוח הלאומי והתקנות לפיו, יחולו, בשינויים המחוייבים, על פגיעת ספר.
6. קצבה או מענק לשאירים (א) גרמה פגיעת הספר למותו של הנפגע, זכאים שאיריו לקצבה או למענק לפי החוספת השישית לחוק הביטוח הלאומי, כאילו היה הנפגע עובד עבודתו הרגיל הוא 6 ל"י ליום או כל סכום אחר שייקבע בתקנות עליידי שר העבודה, באישור ועדת העבודה של הכנסת, בשים לב לתנודות בשכר העבודה.
- (ב) „שאיירים“ לענין סעיף זה — כמשמעותם בסעיף 22 (ב) לחוק הביטוח הלאומי, בשינויים המחוייבים.
7. מינוי קצינים מאשרים שר הבטחון ימנה, בהורעה ברשומות, קצינים שבסמ" כותם לאשר פגיעת ספר (להלן — קצין־מאשר).
8. אישור פגיעה אישורו של קצין־מאשר כי הפגיעה היא פגיעת ספר הוא תנאי מוקדם לכל תביעה לפי חוק זה.
9. ערו (א) הרואה עצמו נפגע עליידי החלטת קצין־מאשר רשאי לערור עליה בפני ועדת עררים של שלושה שמונתה עליידי שר הבטחון; הודעה על מינוי ועדת עררים ועל מענה תפורסם ברשומות.
- (ב) הערר יוגש בכתב תוך שלושים יום מהיום שבו הגיעה לידעת העורר ההודעה על החלטת הקצין המאשר, והחלטת ועדת העררים היא סופית.
10. סמכות בית־הדין לביטוח לאומי בית־הדין לביטוח לאומי המוקם לפי חוק הביטוח הלאומי תהיה לו הסמכות הייחודית לדון ולפסוק בכל תביעה לגימלה לפי חוק זה, בכל תביעה להחזרת גימלה שניתנה בטעות או שלא כדין ובכל תביעה לפי סעיף 15 (א) לחוק זה, והסעיפים 105, 106, 107, 108 ו־111 לחוק הביטוח הלאומי והתקנות לפיהם יחולו בשינויים המחוייבים.
11. ייצוג בפני בית־הדין לביטוח לאומי בכל תביעה על־פי חוק זה נגד הממשלה או עליידיה, להוציא תביעה נגד המוסד לפי סעיף 15 (א), תהיה הממשלה מיוצגת עליידי המוסד באמצעות מי שהורשה לכך עליידי.
12. תחולת חוק הביטוח הלאומי הסעיפים 23, 55, 65 (ב), 66, 67, 68, 69, 71, 93, 94 ו־95 לחוק הביטוח הלאומי והתקנות לפיהם יחולו, בשינויים המחוייבים, על גימלאות לפי חוק זה.
13. זכויות נפגע־ספר העובד בשליחות הצבא נפגע־ספר העובד בשליחות הצבא, כאמור בסעיף 38) לחוק השיטוט הצבאי, תשט"ו — 1955), יהיה זכאי לגימ'.
- לאות לפי חוק הנכים (תגמולים ושיקום), תש"ט — 1949) ולא יהיה זכאי לגימלה לפי חוק זה.
14. זכויות בני משפחתו של נפגע־ספר שעבד בשליחות הצבא מת נפגע־ספר העובד בשליחות הצבא כאמור בסעיף 13 כתוצאה מפגיעת ספר, יהיו בני משפחתו זכאים לגימלאות לפי חוק משפחות החיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), תש"י—1950), ולא יהיו זכאים לגימלה לפי חוק זה.
15. מניעת גימלאות כפל (א) הזכאי עקב מאורע אחד לגימלה לפי חוק זה ולפי חוק הביטוח הלאומי, הברירה בידו לבחור באחד מהם, אולם אם הזכאי לגימלה לפי חוק זה ולפי חלק ב' לחוק הביטוח הלאומי בחר בגימלה לפי חוק זה, רשאי אוצר המדינה לתבוע מהמוסד את הסכומים שהמוסד היה מוציא למתן גימלאות בזמומנים לולא בחרו בגימלה לפי חוק זה.
- (ב) הזכאי לגימלה לפי חוק זה ולפי חוק הנכים (תגמולים ושיקום), תש"ט—1949, חוק משפחות החיילים שנספו במערכה, תש"י—1950, חוק נכי המלחמה בנאצים, תש"י—1954), או חוק המטרה (נכים ונספים) תשט"ו—1955), הברירה בידו לבחור באחד מהם.
16. גימלאות מאוצר המדינה (א) גימלאות לפי חוק זה יינתנו מאוצר המדינה, באמצעות המוסד.
- (ב) אוצר המדינה יחזיר למוסד, על־פי דרישתו, כל הוצאה שהוציא למתן גימלה וכן את החלק היחסי מההוצאות המינהלתיות של המוסד הנובע מביצוע חוק זה, כפי שיוחלט עליידי הממשלה.
17. הוראות מעבר (א) תביעה לגימלה בקשר לפגיעת־ספר מלפני יום ספ" סומו של חוק זה ברשומות, תוגש תוך שנה מהפרסום ברשומות (להלן — יום הפרסום).
- (ב) גימלה לפי חוק זה שאיננה קיצבה, לרבות גימל־ אות מכוח הסעיפים 13 ו־14, לא תינתן בעד התקופה שקדמה ליום הפרסום.
- (ג) היתה מגיעה קיצבה לפי חוק זה בקשר לפגיעת ספר לפני יום הפרסום ושולם לזכאים, בקשר לאותה פגיעה, כסף מאוצר המדינה או מקופת מוסד ציבורי, והסכום ששולם עודף על הקיצבה שהיתה משתלמת, ינוכה מהקיצבאות העודף ששולם כאמור, אלא שבשום חודש לא ינוכה סכום העולה על מחצית הקיצבה.
- (ד) היה מגיע מענק לפי חוק זה בקשר לפגיעת־ספר לפני יום הפרסום ושולם, בקשר לאותה פגיעה, לזכאים מענק כסף מאוצר המדינה או מקופת מוסד ציבורי, ינוכה מהמענק הסכום ששולם כאמור.
- (ה) בפגיעת ספר לפני יום הפרסום, ולגבי פרק הזמן שלפני יום הפרסום, תיקבע דרגת הנכות לפי מצבו של הנפגע בעת קביעתה.

1. ס"ח 189, תשט"ו, עמ' 171.

2. ס"ח 25, תש"ט, עמ' 278.

3. ס"ח 52, תש"י, עמ' 162.

4. ס"ח 147, תש"ר, עמ' 76.

5. ס"ח 180, תשט"ו, עמ' 74.

18. התליית החוק
לא תינתן גימלה לפי חוק זה, להוציא גימלה לפי הס' עיפים 13 ו-14. בקשר לפגיעת-ספר שאירעה בתקופה שלגביה הכריו שר הבטחון, לאחר התייעצות בוועדת החוק והבטחון של הכנסת, על התלייתו של חוק זה; הכרזה לפי סעיף זה יכולה להיות מראש או בדיעבד ותפורסם ברשומות.
19. ביצוע
שר העבודה ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל ענין הנוגע לביצועו.
20. תחילה
תחילתו של חוק זה היא ביום כ"ח בטבת תשי"ז (1 בינואר 1957).

הסתייגויות לחוק הנ"ל

- לסעיף 2
א. ו י ל נ ס ק ה מציעה:
אחרי המלים „זכאי לריפוי“ ייוספו המלים „כל עוד הוא זקוק לטיפול רפואי“.
- לסעיף 3
א. ו י ל נ ס ק ה מציעה:
בסוף סעיף קטן (א) ייוספו המלים „אולם דמי הפגיעה
- ישולמו מן היום הראשון לפגיעה ובשיעור של 90% משכרו של הנפגע“.
- לסעיף 4
א. ו י ל נ ס ק ה מציעה:
במקום המלים „ששכר עבודתו הרגיל הוא 6 ל"י ליום“ יבוא „ששכר עבודתו הרגיל כמשכורתו הממוצעת של עובד מדינה“.

סיכום הישיבות

- ישיבה ר"א (ו' בטבת תשי"ז — 10 בדצמבר 1956)
 היו"ר — י. שפרינצק; ב. אידלסון.
- א. מזכיר הכנסת מ. רוזטי הודיע על החוקים שהונחו על שולחן הכנסת.
- ב. שריהינוך־יהתרות ז. ארן השיב על שאלות בדבר: מצב החינוך התיכוני הערבי; השבתת הלימודים בבית הספר „מסילות“ בנתניה; נתונים על החקלאות בעלון „עובדות ומספרים במדינת ישראל“; מקומות מגוריהם של מורי רמלה; גילאי לימוד חובה בתל־אביב־יפו הנמ"נעים מלבקר בבית־הספר; שחרור תלמידים בני המוש"בות מיציאה לעבודה בישובים חקלאיים; שאלת נגינתן של יצירות הקומפוזיטור ר. שטראוס.
- ג. שריהפיתוח מ. כנטוב הביא לקריאה ראשונה את חוק הנפט (תיקון), תשי"ז—1956. בוויכוח השתתפו: ב. אבי־גאל, ח. אריאב, מ. ארם, מ. סנה, מ. חזני, שריהאוצר ל. אשכול. שר הפיתוח השיב למתווכחים.
- הוחלט: להעביר את החוק לוועדת הכלכלה.
- ד. שריהאוצר ל. אשכול הביא לקריאה ראשונה את חוק המכס, הבלו ומס חקניה (ביטול פטור מיוחד), תשי"ז—1956.
- ה. גוברין (יו"ר ועדת העבודה) הביא לקריאה שניה את חוק הגימלאות לנפגעי ספר, תשי"ז—1956. בוויכוח השתתפו א. וילנסקה. ע. גוברין השיב לה.
- הוחלט: לקבל את החוק.
1. י. רוקח הביא לקריאה ראשונה חוק לתיקון פקודת העיריות, 1934 (ועדות שומה ועררים), תשי"ז—1956. בוויכוח השתתפו: שריהפנים י. בריהודה, י. כץ, י. שופמן, י. איכילוב. י. רוקח השיב למתווכחים.
- ישיבה ר"ב (ו' בטבת תשי"ז — 11 בדצמבר 1956)
 היו"ר — י. ישעיהו־שרעבי.
- א. השרים השיבו לשאלות בדבר: סירובם של פועלים בחדרה לצאת לעבודת קטיף של בוטנים וכותנה; האבי־טלה בקריית־שמונה; מצב התעסוקה בראש־פנה ובחצור; גיוס תלמידים לעזרת המשקים והשפעתו על האבטלה; הרנטאביליות של בית־החרושת „פרוטארום“; פריון העבודה והייצור בהעשיה הישראלית; מתן אישור למפעל לטיגון תפוחי־אדמה כמפעל „מאושר“; שמירה על רמת התוצרת; הקצבת מטבע־חוץ ליבוא בגדי עבודה; הספקת גרעינים לענף הלול; ההפסקה בשיווק הבשר הקפוא; הספקת הנפט בתל־אביב.
- ב. שריהאוצר ל. אשכול הביא לקריאה ראשונה חוק לתיקון פקודת מס ההכנסה, תשי"ז—1956. בוויכוח השתתפו: י. בדר, י. ספיר, מ. חזני.
- ישיבה ר"ג (ח' בטבת תשי"ז — 12 בדצמבר 1956)
 היו"ר — י. שפרינצק.
- ראש־המשלה ד. בן־גוריון מסר הודעה על המאורע בכפרי המשולש. יושב־ראש הכנסת י. שפרינצק הביע בשם הכנסת השתתפות בצער המשפחות השכולות.